

Samenvatting van Mannelijk, ziek, gevaarlijk en vreemd. De representatie van lesbian-like vrouwen in de Belgische dagbladpers tijdens het interbellum

(Lea Schiettecatte – KULeuven)

Hoewel historici sinds het midden van de jaren 1970 meer aandacht besteden aan de geschiedenis van lesbische vrouwen, is er nog weinig historisch onderzoek gevoerd naar de geschiedenis van de representatie van vrouwelijke homoseksualiteit in België. Voor mijn masterproef bestudeerde ik daarom de representatie van lesbian-like vrouwen in de Belgische pers tijdens het interbellum. Daarbij paste ik een discoursanalyse toe op meer dan 150 krantenartikelen van 37 verschillende kranten.

In de eerste plaats toonde dit onderzoek aan dat journalisten uitvoerig berichtten over vrouwen die zich mannelijk kleedden. Die vrouwen werden tijdens het interbellum ‘garçonnes’ genoemd. Verslaggevers gingen daarbij op zoek naar verschillende mogelijke oorzaken voor het bestaan van de garçonne, waarbij ze de Eerste Wereldoorlog en de emancipatie van de vrouw aanhaalden. Welke redenen ze ook toeschreven aan hun bestaan, de verslaggevers waren het erover eens dat garçonnes onaantrekkelijk waren. Daarbij benadrukten socialistische en liberale journalisten dat de omgeving van de garçonne misnoegd was over haar uiterlijk en drukten katholieke verslaggevers hun bezorgdheid uit over de gezondheid van de vrouwen. Daarnaast benoemden journalisten de garçonne als een sociaal probleem, waarbij ze zich volgens hen ‘immoreel’ gedroeg.

Verder bleek uit dit onderzoek dat Belgische journalisten het pathologisch discours van medici overnamen. In die representaties was de lesbian-like vrouw een femme fatale, die roofdiergedrag vertoonde. Mogelijke slachtoffers van die femme fatale waren kinderen, maar ook volwassen vrouwen en mannen. Daarnaast geloofden de verslaggevers dat lesbian-like vrouwen een gevaar vormden voor de maatschappij, waarbij ze een bedreiging vormden voor gezinnen en bijgevolg de toekomst van het land. Afhankelijk van de ideologie van de krant waarvoor ze werkten, haalden journalisten de censuur van fictieve werken met lesbian-like personages aan als oplossing voor de bedreiging van de lesbian-like vrouwen.

Ten slotte benoemden verslaggevers lesbian-like vrouwen consequent als ‘de andere’. Zo werden ze vereenzelvigd met de oudheid, waarbij homoseksualiteit zelfs als oorzaak van de val van het Oude Griekenland benoemd werd. Journalisten associeerden lesbian-like vrouwen echter ook met het buitenland, met Frankrijk en Duitsland in het bijzonder. Die associatie was wellicht het gevolg van onderlinge concurrentie in het kader van het nationalisme, maar ook van de imago’s van Berlijn en Parijs als steden met een sterke homoseksuele subcultuur. Daarnaast maakten de socialistische en de communistische pers de associatie van lesbian-like gedrag met de hoogste klasse, wat gekaderd kan worden binnen het idee van de klassenstrijd.

Het onderzoek toonde aan dat er zowel sprake was van gelijkenissen als verschillen tussen de berichtgeving per ideologie. Daarbij was er sprake van meningsverschillen tussen de katholieke en socialistische pers en nam de liberale pers een ambigu standpunt in. Daarnaast kan de berichtgeving van België vergeleken worden met die van andere Europese landen. Daarbij kwamen bredere trends op het continent, zoals het pathologisch discours, het nationalisme en de afkeer ten opzichte van garçonnes, ook terug in Belgische pers. Toch verschilde de Belgische casus ook van andere Europese landen, bijvoorbeeld wat betreft de ideologische verschillen in het land en het uitzonderlijk verbod op censuur.